

in teaching practice. On the need for scientific research in the secondary school, as an important component of professional formation and advanced training of the teacher of an educational institution, stated in legal documents of Ukraine.

The analysis of scientific literature made it possible to conclude that one of the most effective ways to address the formation of readiness of the future teachers to research work at secondary school is to identify and provide organizational and pedagogical conditions of formation of readiness of the future teachers to research work at secondary school.

Defined organizational and pedagogical conditions of formation of readiness of the future teachers to research work at school: the stimulation of teachers to search for scientific knowledge at the time of research in the field of education; creating an environment of information awareness with legal documents on the implementation of research in secondary schools; formation of readiness for innovation in the implementation of research; providing practical orientation of process of formation of readiness of the future teachers to research work at schools. Highlight that the use of effective practical educational forms and methods by teacher, contribute to the approximation of the acquired knowledge to real experimental research because the imitation of real activity takes place in the process of learning.

Prospects of further scientific studies author sees in the determination and justification of promising areas to ensure organizational and pedagogical conditions of formation of readiness of the future teachers to research work at school and their research and experimental verification.

Key words: institution of higher education, readiness, readiness for scientific research, student conditions.

Подано до редакції 15.03.2016.

УДК 373.51+81.111'27

© 2016

Дудолодова А.В., Дудолодова О.В.

ПРОЯВИ ЛЕКСИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (на матеріалі англійської та французької мов)

Стаття присвячена дослідженню явища інтерференції у підготовці майбутніх викладачів іноземної мови. Розмежовуються поняття інтерференції та трансференції. Розглядається зміст, причини виникнення та шляхи подолання лексичної інтерференції. Аналізуються типові прояви лексичної інтерференції. Зосереджується увага на понятті «фальшиві друзі перекладача» як одному з основних джерел лексичної інтерференції.

Ключові слова: інтерференція, трансференція, лексична інтерференція, «фальшиві друзі перекладача», контрастивний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зростання ролі іноземних мов у світлі глобалізаційних перетворень обумовлює зміну орієнтирів в іншомовній освіті. Дослідження чинників, які сприяють або ускладнюють вивчення іноземних мов та впливають на реалізацію міжкультурної взаємодії набуває особливого значення. У контексті нових завдань, що стоять перед методикою викладання іноземних мов, актуальності набуває проблема інтерференції та, зокрема, трансференції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Явище інтерференції у методиці навчання іноземних мов вже було предметом аналізу з боку дослідників (В. Алімов, І. Бім, У. Вайнрайх, В. Виноградов, К.Г.М. Готліб, Б. Лапідус, А. Щепілова), проте зміст і прояви лексичної інтерференції потребують подальшого дослідження. У попередніх роботах ми звертали увагу на теоретичне підґрунтя цієї проблеми, але не торкалися практичного аспекту роботи з проявами інтерференції та трансференції.

Формулювання цілей статті... Метою цієї статті є аналіз проявів інтерференції та трансференції на лексичному рівні мови, що виникають при вивченні другої іноземної мови у вищих навчальних закладах у процесі підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження... У методиці та практиці викладання другої іноземної мови (ІМ2) найбільш дискусійним є явище інтерференції, суперечливість розуміння якого проявляється у розбіжностях в поглядах дослідників щодо джерела впливу: з боку рідної мови (РМ) або першої іноземної (ІМ1).

Традиційно інтерференцію визначають як будь-який вплив однієї мови білінгва на іншу, а також результат цього впливу у вигляді «випадків відхилення від норм будь-якої з мов, які відбуваються у мовленні білінгвів як наслідок того, що вони знають більш ніж одну мову» [2, с. 38].

Услід за В. Виноградовим, інтерференцію розуміють як взаємодію мовних систем в умовах двомовності, що відбувається або під час мовних контактів, або під час індивідуального засвоєння нерідної мови та виражається у відхиленнях від норми та системи другої мови під впливом рідної [3, с. 168].

Однак слід розмежувати інтерференцію у мові та мовленні. Для мови білінгвів притаманним є взаємний вплив мов, що стосується як мовлення (тобто індивідуального відбору мовних знаків мовцем), так і мови (тобто системи фонетичних, лексичних та граматичних одиниць), що називається інтерференцією [1]. При цьому варто зауважити, що інтерференцію в мовленні можна розглядати як неконтрольовані зміни, що виникають при переключенні з однієї мови на іншу (тобто те, що вважається помилкою), а інтерференцію у мові – як кінцеві системні зміни в одній мові під впливом іншої (тобто свідомі запозичення, що входять в узус).

Інтерференцію або негативне перенесення визначають як «заміну системи правил мови, що вивчається, іншою, яка побудована під впливом системи правил РМ або мови, що вивчалася раніше» [8, с. 41].

Види інтерференції можуть виділятися відповідно до мовних та мовленнєвих рівнів, на яких вона проявляється у процесі підготовки майбутніх викладачів: 1. звукова (фонетична, фонологічна); 2. орфографічна; 3. пунктуаційна; 4. лексична; 5. морфологічна; 6. синтаксична; 7. семантична (реалії, багатозначність); 8. стилістична; 9. культурна або соціокультурна інтерференція [8, с. 47-52].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на ще одне явище – трансференцію, або позитивне перенесення, тобто позитивний вплив першої іноземної або рідної мов на процес засвоєння ІМ2. Під час позитивного перенесення проявляються подібності лінгвістичних явищ в ІМ1 (у нашому випадку французька), полегшуючи таким чином засвоєння ІМ2 (англійська), наприклад, випадки використання артикля, який відсутній у РМ та може спричиняти труднощі при першому ознайомленні студентів з правилами його вживання [8].

Одним з найпоширеніших видів інтерференції виступає лексична, тобто така інтерференція, що виникає внаслідок семантичного отожднення змісту одиниць РМ чи ІМ1 з іноземними, у відповідності з чим вона розглядається як наслідок недостатньої корекції плану змісту і плану вираження РМ чи ІМ1 у процесі вивчення ІМ2.

Лексична інтерференція визначається як «негативний перенос з рідної мови на мовлення іноземною мовою формально-корелятивних слів з неповним семантичним збігом та формально-корелятивних слів з повним семантичним незбігом» [5, с. 6].

Лексичні одиниці двох мов можуть бути еквівалентними або нееквівалентними відповідно до наступних критеріїв [8, с. 62]:

1. схожі за формою, але різні за значенням:
 - *фужер* (укр. *келих*) та *fougère* (фр. *папороть*);
 - *tapage* (англ. *керувати*) та *tépage* (фр. *господарство*);
2. різні за формою, схожі за значенням:
 - *computer* (англ. *комп'ютер*) та *ordinateur* (фр. *комп'ютер*);
3. різні і за формою, і за значенням:
 - *інститут* (укр. *інститут, установа*) та *institut* (фр. *інститут*)/ *institute* (англ. *інститут*), а також *institution* (фр./англ. *установа*);
4. схожі за денотативним значенням, але різні за конотаціями:
 - *картоотека* (укр. *каталог*) та *cartothèque* (фр. *каталог географічних мап*) на відміну від *fichier* (фр. *картоотека даних*);
5. різні за семантичною дистрибуцією:
 - *discuter, disputer*.
6. різні у членуванні значення: *clock, watch, time-piece – horloge, pendule, montre, chrono, heures, carillon*.

Розглянемо прояви лексичної трансференції, у випадках якої одиниці двох мов мають схожі значення та орфографію.

Наприклад, англійські і французькі дієслова *to compose* та *composer* (створювати; скласти; набирати; пас. стан – складати(ся)), *to examine* та *examiner* (екзаменувати, перевіряти, оглядати), *to respect* та *respecter* (поважати, шанувати, щадити) демонструють однакові значення, а орфографія трохи відрізняється через системні відмінності у будовах двох мов (англійська частка *to* репрезентована у французькій мові за допомогою флексії *-er*), що дозволяє студентам легко переносити слова з однієї мовної системи в іншу.

Це вірно і для іменників: *vase* та *vase* (ваза), *rose* та *rose* (роза), *phrase* та *phrase* (фраза), *change* та *change* (зміна, заміна, обмін, біржа), *image* та *image* (зображення, образ, відбиття), *courage* та *courage* (мужність, хоробрість) демонструють невеликі фонетичні розбіжності, але не викликають жодних труднощів при перекладі з англійської на французьку або навпаки.

Англійські і французькі прикметники також можуть мати однакове значення і написання, наприклад: *intelligent* – *intelligent* (розумний; кмітливий; тямущий; знаючий, розуміючий; інтелектуальний), *sociable* – *sociable* (товариський, компанійський; дружелюбний), *capable* – *capable* (здатний), *(im)possible* – *(im)possible* ((не)можливий) та ін.

Проте не слід забувати, що прикметники у французькій мові мають категорію роду та числа, тому наведені французькі початкові форми у жіночому роді іноді можуть набувати закінчення *-e*, а у множині завжди набувають закінчення *-s*, наприклад: *grand* – *grande*, *grand-parents* – *grands-parents* (бабуся(і) і дідусь(і)).

Але наступні іменники відрізняються додаванням однієї літери у французькому варіанті, що обумовлено французькими правилами читання: *verb* та *verbe* (дієслово), *text* та *texte* (текст), *herb* та *herbe* (трава, рослина, зелень), *post* та *poste* (пошта), *list* та *liste* (список; перелік, реєстр; пасмо (волосся)), *lamp* та *lampe* (лампа, світильник). Також зустрічається додавання надстрочних знаків: *chain* та *chaîne* (ланцюг, гірський хребет, зв'язок), *system* та *système* (улаштування, будова, устрій), *design* та *désigne* (задум, мета, план, дизайн). Виключенням із

цієї тенденції можна вважати англійський іменник *future*, який, навпаки, втрачає останню літеру у французькому варіанті *futur* (майбутнє). Теж саме стосується і прикладу: *Geography* – *géographie* (географія), *May* – *mai* (травень).

Студенти мають пам'ятати, що у французькій мові буквосполученню «*ie*» в кінці слова та літері «*u*» відповідає один звук – [i], тому слід запам'ятовувати правильний варіант написання, до того ж в англійській мові предмети, навчальні дисципліни, дні та місяці пишуться з великої літери, а у французькій – з маленької. В назвах інших місяців відбувається чергування літер: *September* – *septembre* (вересень), *April* – *avril* (квітень). Деякі іменники відрізняються подвоєнням літер. Так, наприклад: *dictionary* – *dictionnaire* (словник, довідник), *apartment* – *appartement* (квартира, апартаменти, житло), *person* – *personne* (людина, особистість; особа; суб'єкт), а ось англійське *mirror* (дзеркало), навпаки, втрачає другу *r* у французькій мові *miroir*. Теж саме вірно і для французьких дієслів: *to abandon* – *abandonner* (покидати, відмовлятися від, залишати, кидати), *to develop* – *développer* (розвивати).

Іменники із суфіксом *-tion* (напр.: *attention* та *attention* (увага), *definition* та *définition* (визначення, тлумачення; ясність, чіткість), *construction* та *construction* (побудова, споруда, конструкція), *discussion* та *discussion* (обговорення, дискусія; дебати) зазвичай теж не відрізняються у двох мовах, але існують певні виключення: *organization* та *organisation* (організація, формування, об'єднання) – англійська одиниця може мати два варіанта написання, але слід звертати увагу студентів на такі відмінності в орфографії. Під впливом попередніх прикладів слів на *-tion* виникають помилки у словах, типу: *reflection* – *réflexion* (відбиття, відображення, роздум).

Багато англійських і французьких іменників, прикметників та дієслів при схожому значенні та орфографії відрізняються лише однією літерою, напр.: *Moscow* – *Moscou* (Москва), *exercise* – *exercice* (вправа, тренування), *gas* – *gaz* (газ), *society* – *société* (суспільний лад, суспільство, товариство), *formula* – *formule* (формула, спосіб, рецепт), *comfortable* – *confortable* (зручний), *rinse* – *rinçer* (полоскати, змивати, промивати) та ін. Слід також приймати до уваги своєрідність французького алфавіту, який має унікальні літери, відсутні в інших, напр.: *ç*, яка передає звук [s]: *lesson* – *leçon* (урок, заняття).

Звернемо увагу на суфікси, притаманні двом мовам. Зазвичай англійський суфікс *-ic* трансформується у французькій мові у *-ique*, при чому слова мають однакові значення та навіть звучання: *narcotic* – *narcotique* (наркотик, наркотичний засіб), *music* – *musique* (музика). Саме розбіжностями англійської та французької фонетичних систем можна пояснити і написання однакових за звучанням суфіксів: *canteen* – *cantine* (столова).

Особливим випадком орфографічної інтерференції між двома іноземними мовами є слова, ідентичні за значенням, але утворені від коренів, специфічних для певної мови: *engineer* – *ingénieur* (інженер), *exam(ination)* – *examen* (екзамен), *gardener* – *jardinier* (садівник). Такі випадки інтерференції є найбільш важкими для подолання.

Такі види лексичної інтерференції (якщо вони не беруться до уваги викладачами) можуть призводити до специфічних помилок в усному та писемному мовленні студентів, що вивчають дві іноземні мови.

Першочерговим завданням у викладанні іноземної мови є прогнозування і попередження помилок. Найбільша кількість помилок, викликаних інтерференцією, виникає на початковому або середньому етапах вивчення іноземної мови та свідчить про низький рівень володіння мовним матеріалом. При цьому студенти самі не помічають власних помилок, оскільки останні знаходяться нижче порогу розуміння студентів. Такі помилки називають «інфрапомилками» [6, с. 115-116].

Зауважимо, що при аналізі такого типу помилок гарні результати дає взаємозіставний метод, тобто двосторонній, з діахронічним упровадженням метод викладання іноземних мов (класичних), що вивчаються паралельно. Цей метод полягає у постійному раціональному використанні матеріалу однієї мови (мови-компарату) при вивченні іншої (мови-базису) [7, с. 8-9].

Таким чином, при підготовці майбутніх викладачів двох іноземних мов основним принципом подолання лексичної інтерференції має бути контрастивний підхід, що передбачає пошук відмінностей та подібностей між IM1 та IM2, акцентуацію спільних мовних явищ та різниці між ними.

У нашому досвіді роботи зі студентами факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна ми застосовуємо практичні завдання на виявлення, аналіз та переклад «фальшивих друзів перекладача» на основі класифікації, запропонованої К.Г.М. Готлібом, який виокремив наступні види розходжень у лексичних значеннях: 1) слова, що позначають різні предмети і явища у двох мовах; 2) слова, що позначають схожі предмети і поняття, які відрізняються за відтінками; 3) слова, що мають однакове значення, але різне стилістичне забарвлення; 4) слова, що мають однакове значення, але різняться семантичною сполучуваністю [4, с. 10-11]. Кінцевим етапом роботи з такими одиницями є етап рефлексії та самостійної роботи студентів.

Висновки... Таким чином, явище інтерференції проявляється на всіх мовних рівнях, але переважно на лексичному. При цьому міжмовна інтерференція не завжди носить деструктивний характер, а ступінь інтерференції під час вивчення другої іноземної мови залежить від рівня володіння рідною мовою та першою іноземною. Явище трансференції, або позитивне перенесення, оптимізує процес вивчення іноземної мови, а

наслідки інтерференції можуть бути усунені за допомогою контрастивного підходу та взаємозіставного методу, що полягає у компаративному аналізі міжмовних явищ студентами під час роботи над помилками.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні психологічних аспектів інтерференції у процесі підготовки викладачів двох іноземних мов.

Використана література:

1. Беликов В.И. Социоллингвистика. Учебник для бакалавриата и магистратуры / В.И. Беликов, Л.П. Крысин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2015. – 337 с.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования / У. Вайнрайх. – Благовещенск : БГК им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 264с.
3. Виноградов В.А. Интерференция / В.А. Виноградов // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд., доп. – М. : Большая рос. энцикл., 2002. – С. 168.
4. Готлиб К.Г.М. Словарь «ложных друзей переводчика» (русско-немецкий и немецко-русский): Ок. 400 единиц / К.Г.М. Готлиб. – М. : Рус. яз., 1985. – 160 с.
5. Козаченко О.М. Методика подолання лексичної інтерференції в польському мовленні студентів філологічних факультетів вищих закладів освіти України / Олексій Миколайович Козаченко: автореф. дис.... канд. пед. н. – Київ, 2000. – 16с.
6. Рогозная Н.Н. О постановке трудных случаев произношения в русской речи японцев / Н.Н. Рогозная // Язык, сознание, коммуникация: сб. статей / Отв. ред. В.В. Красных, А.И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2001. – Вып. 18. – С. 112-121.
7. Шовковий В.М. Методичні основи застосування взаємозіставного методу в навчанні граматики класичних мов / В.М. Шовковий: автореф. дис.... канд. пед. наук. – Київ, 2004. – 23 с.
8. Щепилова А.В. Теория и методика обучения французскому языку как второму иностранному: учеб. пособие для студентов / А.В. Щепилова. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 245 с.

Дудоладова А.В., Дудоладова О.В ПРОЯВЛЕНИЯ ЛЕКСИЧЕСКОЙ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА (на материале английского и французского языков)

Статья посвящена изучению явления интерференции при подготовке будущих преподавателей иностранного языка. Разграничиваются понятия интерференции и трансференции. Рассматривается содержание, причины возникновения и пути преодоления лексической интерференции. Анализируются типичные проявления лексической интерференции. Внимание сосредоточено на понятии «ложные друзья переводчика» как одном из главных источников лексической интерференции.

Ключевые слова: интерференция, трансференция лексическая интерференция, «ложные друзья переводчика», контрастивный подход.

Dudoladova A., Dudoladova O. MANIFESTATIONS OF LEXICAL INTERFERENCE WITHIN THE TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS (on the basis of english and french)

The article is aimed at studying the phenomenon of interference within the training of future foreign language teachers, in particular for teachers of two foreign languages. The essence and types of interference (as the transfer of mother tongue rules to a foreign language, which causes a great number of mistakes) at the lexical language level are viewed through positive interference that proves to be essential in facilitating language skill formation. The notions of negative and positive interference have been clarified on the basis of latest research in the methods of teaching. The conflicting nature of lexical interference has been accentuated, with an emphasis on the conflict interacting of language and speech mechanisms that participate in producing lexical interference. The author has demonstrated didactic and methodical ways of overcoming the phenomenon of interference while learning a foreign language 1 and 2. With the essence, reasons for emerging and possible ways of overcoming lexical interference being investigated in the article, special attention is paid to practical analysis of basic examples of lexical interference in the process of teaching a foreign language in linguistic institutions of higher education. The ways of overcoming lexical interference by a future foreign language teacher has been put in the focus of attention in the present article, while substantiating the importance of a contrastive approach. Characteristics of mistakes have been revealed. Potential lines of investigating interference in foreign language teaching have been identified.

Key words: interference, positive interference, lexical interference, “translator’s false friends”, contrastive approach.

Подано до редакції 19.04.2016.

УДК 378.147:796.011.3

© 2016

Зубченко Л.В.

ВПЛИВ НАУКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ГУРТКА НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті представлено аналіз функціонування студентського наукового гуртка «Креативні фізкультурники» Маріупольського державного університету, кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини. Описано досвід діяльності та потенційні можливості студентського наукового гуртка, розглянуто гурткову форму роботи студентів, охарактеризовано ефективні методи та форми роботи студентського наукового гуртка, розкрито особливості діяльності гуртка, ключові види роботи гуртківців. Доведено, що різноманітні творчі завдання, які повинні в період